

XI

Тези Одинадцяті міжнародної
конференції «Філософія.
Нове покоління»

ФІЛОСОФІЯ: МІЖ ПРИРОДНИЧИМИ ТА ГУМАНІТАРНИМИ НАУКАМИ

філософія
НОВЕ ПОКОЛІННЯ

**Національний університет
«Кієво-Могилянська академія»**

**ФІЛОСОФІЯ: МІЖ ПРИРОДНИЧИМИ
ТА ГУМАНІТАРНИМИ НАУКАМИ**

Тези 11-ої міжнародної
наукової конференції
«Філософія: нове покоління»

/ Київ, НаУКМА, 24-25 березня 2016 р.

**National University of
«Kyiv-Mohyla academy»**

**PHILOSOPHY:
BETWEEN SCIENCE AND HUMANITIES**

11th International Conference
“Philosophy: the New Generation”
Summaries of Reports

/ Kyiv, March 24-25, 2016

Філософія: Між природничими та гуманітарними науками.
Тези одинадцятої міжнародної наукової конференції
«Філософія. Нове покоління» (Київ, НаУКМА, 24-25 березня
2016 року) / упоряд. О. Слободян. – К.: «Кієво-Могилянська
академія», 2016. – 126 с.

Philosophy: Between Science and Humanities. 11th International
Conference "Philosophy: the New Generation": Summaries of Reports
(Kyiv, NaUKMA, March 24-25, 2016) / compl. O. Slobodyan. – Kyiv:
Publishing house "Kyiv-Mohyla academy", – 2016. – 126 p.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників міжнародної студентсько-аспірантської міждисциплінарної конференції «Філософія: нове покоління. Філософія: між природничими та гуманітарними науками», що відбулася в Національному університеті «Кієво-Могилянська академія» 24–25 березня 2016 року.

Видання призначене для науковців, викладачів, студентів та аспірантів гуманітарних спеціальностей, а також усіх, хто цікавиться питаннями взаємодії філософії на наук.

Упорядники:

Слободян О.Р., студентка НаУКМА

Рецензенти:

В.І. Менжулін, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства Національного університету «Кієво-Могилянська академія».

В.М. Терлецький, кандидат філософських наук, завідувач відділу філософії та геополітики Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України.

Затверджено до друку Вченою радою
Національного університету «Кієво-Могилянська академія»,
протокол № 7 (засідання 55, п. 4) від 26 травня 2016 року.

Видано за підтримки
«Кієво-Могилянської бізнес-школи»

ває на цілий спектр перетворень у культурі (наука, освіта, медицина, побут тощо) та фізіології людини (штучні органи, кінцівки тощо). Коли людина перетворює техніку, вона перетворює саму себе. Будь-яка інженерія, особливо така масштабна та наукоємна, як інженерія «розумних» речей, стає інженерією неорганічного – а в деяких випадках і органічного – тіл людини.

Інженерію «розумних» речей, в частині її належності до соціальної інженерії, можна назвати антропотехнікою, тобто сукупністю прикладних гуманітарно-технічних знань для роботи з людиною з метою її конструктивного перетворення [2].

Біологічні органи людини, які мають вади, замінюють протезами; когнітивні, інтелектуальні та комунікаційні функції посилюють такими «розумними» речами, як пошукова система «Гугл», телескоп «Хаббл», марсохід, смартфон, обчислювальна техніка; соціальні інститути вдосконалюються Інтернетом інфраструктури, «розумними» містами, Інтернетом послуг та продуктів тощо.

Людина стає для інженерії матеріалом, який досліджують, а потім перетворюють на більш досконалий. Але з іншого боку, людина – це вже продукт створеної антропотехнічної інженерії, вона знаходить в самій собі як творця, так і створюване.

Сучасна антропотехносфера «агресивно» вторгається в праксис та поезис людини, та у багатьох напрямках детермінує власного користувача. Концепт «інженерія» в сучасному світі має багато модусів, більшість із яких відходить від техніцистських інтерпретацій. Інженерія «розумних» речей включає в себе цілу низку інженерій та формує соціотехнічну систему Інтернет «розумних» речей, який стає новою природою-для-людини, антропотехносферою.

Література:

1. Gartner Says the Internet of Things Installed Base Will Grow to 26 Billion Units By 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gartner.com/newsroom/id/2636073>

2. Центр гуманітарних технологій. Антропотехніка. 26.06.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/concepts/7219>

«Філософія в науці» чи «філософія науки»?

Інна Савинська

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

1. Розрізнення понять «філософія у науці» (philosophy in science) та «філософія науки» (philosophy of science) вказує на дві епістемологічні площини, які не перетинаються, існуючи паралельно або у якості елементів більш ширшого простору. «Теорія площин», поширена серед сучасних томістів (Люблінська школа філософії). Справді, перед тим як у власний спосіб досліджувати природничі науки, філософія віднаходить себе в них (інколи у співвідношенні «частина-ціле»). Саме тому не йдеться про цілковиту ізоляцію філософії від наук про природу (як видається на перший погляд). Мова про дві сфери, які необхідно співіснують і належать до сучасної епістемології. Завдання цієї томістичної теорії зберегти чистоту філософії. Адже, на їх думку, філософський словник, потрапляючи у поле природничих наук, змінює свої первинні смисли. Такі «пригоди понять» йдуть на користь розвитку науки, і, як вважають томісти, не шкідливі для філософії. Пересторога представників Люблінської школи філософії зрозуміла. Втім, поняття все ж здатне «встановити» свою ідентичність, повернувшись у сферу філософського вжитку, що і демонструє сучасна філософія свідомості або філософська антропологія.

2. Ціль філософії науки – зрозуміти явище науки, а не лише природу. Сучасні філософи пропонують шлях від формування філософії науки до нової філософії природи.

3. Те, що багато емпіричних науки походять із філософії природи, відомо de facto. Але все ж важко визначити, чи роботи Ньютона ще «наука у філософії», чи вже «філософія в науці». Зокрема, коли він надає визначення поняттям «часу» та «простору».

4. Неоплатонічна метафізика Й. Кеплера чи Н. Коперніка, зі свого боку, демонструє спробу раціонального обґрунтування світу завдяки філософії. Хоча здебільшого метафізичні засади цих систем применшують, намагаючись їх звести лише до сфери емпіричних тверджень астрономії.

5. Філософія у науці виникає із практики. Знаний польський фізик та космолог Міхаль Геллер (Michał Heller), аналізуючи

взаємодію філософії та науки визначає, що «філософія в науці» виникає завдяки філософській рефлексії представників емпіричних наук, зокрема фізиків.

6. «Класична механіка» – фізична модель філософської доктрини абсолютності часу, яка не є фізичною моделлю доктрини абсолютності простору».[1; с. 9]. Потрібно вміти відрізнити погляди на час і простір Ньютона від структури часу та простору в Ньютоновій механіці. Втім, до І. Ньютона, Г. Ляйбніц у листуванні з С. Кларком вказував на відносність часу та простору. Однак ці ідеї набули подальшого розвитку не в тогочасній фізиці, а лише в історії філософії. Можливо, причиною такого стану речей було те, що Ляйбніц та його послідовники не створили фізичної моделі філософської доктрини відносності часу та простору [1; с. 9].

7. Сучасні природничі науки й до нині не позбавлені філософського відблиску. Окрім «часу» і «простору» згадаймо такі поняття як «каузальність» та «детермінізм», «симетрія» або звернемося до питань про походження життя чи появи свідомості, тощо.

8. Не існує остаточної елімінації філософії зі сфери науки, як вважають деякі методологи. Філософія має більше значення у науковому пізнанні, аніж помічають на перший погляд, відводячи їй роль психолога-провідника до нових відкриттів. У такому тлумаченні змішується контекст відкриття (інспірації) із самим відкриттям (узададненням). Таким чином, «філософія науки» сприймається як логіка та методологія науки.

9. Зокрема, Джеральд Голтон (Gerald Holton), сучасний фізик та філософ науки, вказує на деякі «темати» (themata), які впливають на розвиток (історії) фізики.[2; с. 22]. За своїм характером вони інтердисциплінарні або філософські: єдність-множинність, детермінізм-індетермінізм, симетрія, комплементарність та ін. Голтон демонструє яскравий приклад ролі «філософії в науці».

10. Філософія здатна оприаявити і дослідити засади емпіричних наук (за Геллером):

- математичність природи (природа дає можливість саму себе описати. Середньовічне поняття *intelligibilitas entis* влучно виражає «зрозумілість буття»);

- ідеалізованість природи (структуральна стабільність природи);

- елементарність та єдність природи (дві характеристики математичного методу. Філософію ці засади цікавлять із позиції математично-емпіричної єдності пізнання).

11. Саме тому, на часі, актуальне спільне створення інтердисциплінарної теорії «філософії у науці» філософами-методологами та представниками природничих наук. Одним із варіантів якої є нова філософія природи. У своїй генезі філософія природи (яка виникла як цілісне пізнання природи) зійшла на маргінес. Так сталося завдяки (нео)позитивізму, що ліквідував назву «філософія науки», але не сам напрям, і відділенню, у ХІХ ст., від філософії низки наукових дисциплін. Останнє свідчить не про жорстку сепарацію науки і філософії, а про спроможність спільно філософувати над світом у своїй самостійності. Зрозуміло, що старогрецька філософія слугує вихідною точкою для побудови нової філософії природи. Порвати з традицією означало б відразу звинуватити себе у безпідставності. Разом з тим і досягнення природничих наук здійснюють суттєвий вплив на розвиток сучасної філософії природи, що обов'язково слід враховувати при написанні нової програми для її розвитку.

Література:

1. Heller M. *Filozofia i wszechświat* / Michał Heller – Kraków: Universitas, 2012
2. Holton G. *The Scientific Imagination* / Gerald Holton – Case Studies CUP, Archive, 1978

Философское осмысление концептуального уровня науки

Алексей Тарасов

Кун дополнил предложенную еще Уайтхедом двухуровневую реконструкцию науки третьим, концептуальным уровнем – парадигмы. Однако он не довел до логического конца свои построения – его основная работа, по признанию самого Куна, так и осталась очерком [1, с. 17], содержащим к тому же целый ряд высказываний, допускающих двоякое толкование.